

**Samverkansöverenskommelse mellan
Regionen och Kommunerna i Västernorrland
Gällande läkar- och hälsoundersökning samt
tandhälsoundersökning för barn och unga 0–20 år som vårdas
utanför det egna hemmet**

Överenskommelsen beslutades den 14 januari
2022 av Beredningsgruppen för Social ReKo.

Revideras i januari 2026, eller vid nationella
förändringar som påverkar överenskommelsen.

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	1
1. Bakgrund	2
2. Syfte och omfattning	2
2.1. Målgrupp	3
2.2. Samtycke	3
3. Överenskommelsens parter	3
3.1. Beslut om överenskommelsen	4
3.2. Lokala rutiner eller motsvarande	4
4. Allmänt	4
5. Ansvar och roller	5
5.1. Socialtjänstens ansvar och roll	5
5.1.1. Läkarundersökning i samband med omedelbart omhändertagande enligt LVU	5
5.1.2. Socialtjänstens ansvar och roll gentemot hälso- och sjukvård	5
5.1.3. Hälsoundersökning för barn och unga som placerats med stöd av SoL/LVU	5
5.1.4. Socialtjänstens ansvar och roll gentemot hälso- och sjukvård	6
5.1.5. Socialtjänstens ansvar och roll gentemot tandvården	6
5.2. Tandvårdens ansvar och roll	7
5.2.1. Tandhälsoundersökning för barn och unga som placerats med stöd av SoL/LVU	7
5.2.2. Tandvårdens ansvar och roll gentemot socialtjänsten:	7
5.3. Hälso- och sjukvårdens ansvar och roll	8
5.4. läkarundersökning i samband med omedelbart omhändertagande enligt LVU	8
5.4.1. Hälso- och sjukvårdens ansvar och roll gentemot socialtjänsten	8
5.5. Hälsoundersökning i samband med placering enligt SoL/ LVU	8
5.5.1. Hälso- och sjukvårdens ansvar och roll gentemot socialtjänsten	8
5.6. Ersättning	9
6. Dokumentinformation	10
6.1. Plan för kommunikation och implementering	10
6.2. Referenser	10

1. Bakgrund

Rätten till bästa möjliga fysiska och psykiska hälsa är en av de grundläggande rättigheterna i FN:s konvention om barnets rättigheter.

Under senare år har det framkommit i forskning och uppföljningar av hälsoproblem av såväl fysisk som psykisk karaktär är överrepresenterade hos barn som placeras i familjehem och i hem för vård eller boende (HVB). Brister i barnets vaccinationsskydd och tandhälsa har särskilt uppmärksammats.

Både hälso- och sjukvården har ett långtgående ansvar för att *alla* barn ska få sina behov av hälso- och sjukvård tillgodosedda.

Landstinget i Västernorrland och länets kommuner tecknade den 2017-09-08 (gäller från och med 15 april 2017) en överenskommelse om hälso- och tandvårdsundersökning för barn och unga som med stöd av Socialtjänstlagen och lagen om särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU)¹ som placeras utanför det egna hemmet.

Därefter har Socialstyrelsen under 2020 kommit med reviderade föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2019:19) om hälsoundersökningar av barn och unga som vistas utanför det egna hemmet m.m. (HSLF-FS 2019:19).²

Det framgår att det är socialnämndens ansvar enligt SoL (2001:453) att initiera hälsoundersökningen och att det är regionens skyldighet att erbjuda hälsoundersökningen enligt lagen (2017:209) om hälsoundersökning av barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet.

2. Syfte och omfattning

Kommunerna ska ingå en överenskommelse med Region Västernorrland om ett samarbete i fråga om barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet (5 kap 1 d § SoL) Lag (2017:210). Motsvarande bestämmelse infördes samtidigt i Hälso- och sjukvårdslagen (16 kap. 3 § 3p HSL).

Syftet med denna överenskommelse är att placerade barn och unga mellan 0–20 år får vård/tandvård i enlighet med lagstiftarens intentioner.

Överenskommelsen tydliggör roller och ansvar mellan berörda huvudmän gällande placerade barn och ungas rätt till hälsoundersökningar utifrån socialtjänstlagen (2001:453), SoL, läkarundersökning enligt Lag (1990:52) om särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU och Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2019:19) om hälsoundersökningar av barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet.

¹ Läns gemensam överenskommelse och samverkansrutin i Landstinget Västernorrland och kommunerna i Västernorrland 2017

² Socialstyrelsen, Meddelandeblad Nr 1/2020 Januari 2020 (HSLF-FS 2019:19)

Socialstyrelsen har även ett meddelandeblad med förtydligande kring innebörden av dessa föreskrifter och allmänna råd (Socialstyrelsens meddelandeblad Nr 1/2020, januari 2020).

Innehållet i överenskommelsen grundar sig på den tidigare överenskommelsen och gällande lag, Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd.

2.1. Målgrupp

Denna läns gemensamma överenskommelse och samverkansrutin avser hälso- och tandvårdsundersökning för barn och unga t.o.m. 20 år när:

1. Barn och unga som placeras i familjehem, i HVB eller i särskilda ungdomshem eller på annat sätt vårdas utanför det egna hemmet enligt SOL eller LVU.
2. Barn och unga utreds inom socialtjänsten och det finns oro kring barnets hälsostatus efter konsultation med hälsocentral, elevhälsan, tandhälsa eller pågående vårdkontakter.

För att socialnämnden ska få kännedom om barnets eller den unges eventuella vårdbehov är hälsoundersökningen en förutsättning för att kunna planera vården utifrån den. Utifrån planen kan behovet av hälso- och sjukvård för barnet eller den unge följas upp under placeringstiden.

2.2. Samtycke

Samtycke från vårdnadshavare och barn från 15 år krävs i de fall det gäller placering av barn utifrån SoL. Om placeringen sker med stöd av LVU krävs inget samtycke. Samtycke för att hämta in eller lämna ut journaler behövs inte om det görs i samband med att utredning pågår om ett barns behov av skydd eller stöd. I övrigt krävs samtycke. Samråd och planering med vårdnadshavare bör alltid göras i möjligaste mån vid alla undersökningar.

3. Överenskommelsens parter

Överenskommelsens parter är:

- Region Västernorrland
- Kramfors kommun
- Sollefteå kommun
- Härnösands kommun
- Örnsköldsviks kommun
- Timrå kommun
- Sundsvalls kommun
- Ånge kommun

3.1. Beslut om överenskommelsen

Denna överenskommelse har godkänts, undertecknats och utvecklats mellan parterna. Parterna ansvarar för att överenskommelsen tillämpas i respektive organisation. Överenskommelsen innebär att:

- Socialtjänsten beställer läkar- och hälsoundersökning från Region Västernorrland. Bedömning sker på vårdcentralerna.
- Socialtjänsten beställer tandhälsoundersökning inom Folktandvården.

3.2. Lokala rutiner eller motsvarande

Respektive avtalspart ansvarar för att ta fram och tillämpa rutiner som innefattar det egna åtagandet.

4. Allmänt

Socialnämnden ska, om det inte är obehövt, underrätta Region Västernorrland om att ett barn eller en ung person i åldern 0–20 år, i anslutning till att vård utanför det egna hemmet inleds, ska erbjudas en sådan hälsoundersökning som avses i lagen (2017:209) om hälsoundersökning av barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet, Lag (2017:210), (11 kap 3 a § SoL).

En läkarundersökning enligt LVU syftar till att identifiera sjukdom, skada eller funktionsnedsättning som kan ha betydelse för bedömningen av vård med stöd av LVU. Det framgår inte av lag eller föreskrifter hur omfattande en läkarundersökning enligt LVU ska vara utan får bedömas utifrån det enskilda ärendet. Observera att läkarundersökningarna vanligtvis inte är lika heltäckande som hälsoundersökningen enligt LVU. Eftersom det ofta har gjorts ett omedelbart omhändertagande råder tidsbrist vid dessa undersökningar. Berörda barn och unga har därför även ett behov av en hälsoundersökning i anslutning till en placering (prop.2016/17:59s.35, HSLF-FS 2019:19). När hälso- och sjukvård inklusive tandvård ges till barn ska barnets bästa särskilt beaktas enligt HSL (5 kap 6 §) och Tandvårdslagen (§ 3), (TvL).

I Socialstyrelsen föreskrifter och allmänna råd, om hälsoundersökningar av barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet (HSFL-FS 2019:19), anges vad en hälsoundersökning ska innehålla. Föreskrifterna gäller för alla vårdgivare som utför denna typ av hälsoundersökningar.

Hälsoundersökningen ska ge underlag för:

1. En medicinsk bedömning av behovet av hälso- och sjukvård samt tandvård hos ett barn eller en ung person som vårdas utanför det egna hemmet.
2. Hur socialnämnden ska verka för att barnet eller den unga ska få sitt behov av hälso- och sjukvård och tandvård tillgodosett.

3. Hälsö- och sjukvården samt tandvårdens fortsatta kontakt med barnet eller den unga.

Hälsoundersökningen ska omfatta områdena psykisk, fysisk och oral hälsa. Genom hälsoundersökningen ska även tecken på förekomsten av fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsnedsättning uppmärksammas.

5. Ansvar och roller

5.1. Socialtjänstens ansvar och roll

5.1.1. Läkarundersökning i samband med omedelbart omhändertagande enligt LVU

I ett ärende enligt denna lag får socialnämnden besluta om läkarundersökning av den unga. Om undersökningen inte lämpligen kan genomföras i den unges hem, får nämnden bestämma någon annan plats för den. I ett mål enligt denna lag har rätten samma befogenhet (32§ LVU). Läkarundersökning skall, om den inte av särskilda skäl är obehövlig, ske innan nämnden gör ansökan enligt 4 § LVU.

5.1.2. Socialtjänstens ansvar och roll gentemot hälso- och sjukvård

- Vid vård enligt LVU kan läkarundersökningen beställas och genomföras utan inhämtning av samtycke.
- Vid behov kan ansvarig socialsekreterare beställa telefontid för rådgivning hos undersökande läkare.
- Säkerställa närvaro av personal och/eller uppdragstagare där barnet den unga är placerad, vårdnadshavare, förälder eller annan person som känner barnet väl inför besöket.
- Beställning/information av läkarundersökningen samt utlåtande för läkarundersökning, skickas eller tas med vid läkarbesöket.
- Vid omedelbart omhändertagna kan socialtjänsten även skicka in en beställning om hälsoundersökning till hälso- och sjukvården.

5.1.3. Hälsoundersökning för barn och unga som placerats med stöd av SoL/LVU

Socialnämnden ska, om det inte är obehövt, underrätta Region Västernorrland om att ett barn eller en ung person i åldern 0–20 år, i anslutning till att vård utanför det egna hemmet inleds, ska erbjudas en sådan hälsoundersökning som avses i lagen (2017:209) om hälsoundersökning av barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet. Lag (2017:210). (11kap 3 a § SoL).

Socialnämnden ska i fråga om de barn som vårdas i ett familjehem, jourhem, annat enskilt hem, stödboende eller hem för vård eller boende, verka för att de får den hälso- och sjukvård som de behöver (6 kap 7 § 3p SoL).

När Socialnämnden har underrättat Region Västernorrland om att en hälsoundersökning ska erbjudas är Region Västernorrland skyldig att, i enlighet med lagen om hälsoundersökning av barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet, erbjuda barnet eller den unga en sådan undersökning (prop. 2016/17:59). En hälsoundersökning ska erbjudas såväl före som efter placeringen av barnet eller den unga men ska ske i nära anslutning till att placeringen inleds.

5.1.4 Socialtjänstens ansvar och roll gentemot hälso- och sjukvård

- Beställa tid för hälsoundersökning hos aktuell vårdcentral-
- Socialtjänsten kan beställa tid för hälsoundersökning så väl före som efter att vården inleds utanför hemmet.
- Delge kunskap om tidigare psykisk eller fysisk ohälsa finns samt annan information av betydelse för undersökningen till ansvarig läkare/sjuksköterska.
- Om behov finns beställer ansvarig socialsekreterare telefontid för rådgivning hos undersökande läkare/sjuksköterska
- Säkerställer närvaro av personal och/eller uppdragstagare där barnet/den unga är placerad, vårdnadshavare, förälder eller annan person som känner barnet den unga väl.
- I begäran om hälsoundersökning ska Socialtjänsten uppge vilken placeringsform (SoL eller LVU) det gäller för det berörda barnet/ungdomen.
- I begäran om hälsoundersökning, kan socialtjänsten uppge information om barnets/ungdomens tidigare ort/orter, skola/skolor samt om de känner till vilka tidigare hälso- och sjukvårdsenheter, exempelvis förlossning, BVC, BUP o.s.v. som varit i kontakt med barnet/ungdomen.

5.1.5 Socialtjänstens ansvar och roll gentemot tandvården

- Vid behov beställa tid för tandvårdsundersökning.
- Säkerställa närvaro vid besöket av barnet samt förälder/vårdnadshavare eller annan lämplig person samt informera behandlaren om namn och den vuxnes relation till barnet.
- Samverka med tandvården kring hur barnet ska få sina behov av tandvård tillgodosedda under placeringen.
- I det fall barnet flyttat, ansvarar socialtjänsten för att ny klinik får kännedom om barnet.

5.2. Tandvårdens ansvar och roll

Målet för tandvården är en god tandhälsa och en tandvård på lika villkor för hela befolkningen enligt Tandvårdslagen (2 § 1985:125). Folktandvården ska enligt 7§ svara för regelbunden och fullständig tandvård för personer till och med det år då de fyller 23 år lag (2016:1301).

Omlistning kan ske till vald klinik då Region Västernorrland tillämpar valfrihetssystem för barn och ungdomstandvård 3–23 år. Om barnet vid placeringen redan är listad kan omlistning ske vid vald klinik med vårdavtal.

5.2.1. Tandhälsoundersökning för barn och unga som placerats med stöd av SoL/LVU

5.2.2. Tandvårdens ansvar och roll gentemot socialtjänsten:

- Inhämta samtycke från vårdnadshavare/god man och i vissa fall från den unga.
- I det fall samtycke inte behövs, som vid förfrågan om tandhälsoundersökning vid placering enligt LVU, skall detta framgå av Socialtjänstens beställning.
- Upplysningar om vilken klinik barnet hör till kan lämnas av Regionens listningskansli.
- Tandvården ska erbjuda en tid för undersökning inom två veckor från datum för inkommen begäran om undersökning från socialtjänsten.
- Besked om tid för undersökning ska ges omgående.
- Hämta in uppgifter om barnets eller den ungas orala hälsa om sådana uppgifter finns, och om det inte finns hinder enligt bestämmelserna om sekretess i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) eller tystnadsplikt i patientsäkerhetslagen (2010:659).
- Uppgifter bör om det är relevant hämtas in av tandvården från tandvårdsjournal, barnhälsovårdsjournal, och socialnämndens personakt om barnets eller den ungas orala hälsa.
- Lämna uppgifter till socialtjänsten om barnets tandhälsa med medicinsk bedömning om ny undersökning behövs.
- Skriftligt utlåtande sänds till socialtjänsten så snart som möjligt och senast inom två veckor efter genomförd undersökning. Utlåtandet ska vara utförligt och avse såväl akuta som långsiktiga tandvårdsbehov. Socialnämnden ska få ta del av utlåtandet, om det inte finns hinder enligt bestämmelserna om sekretess i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) eller tystnadsplikt i patientsäkerhetslagen (2010:659).
- Samverka med socialtjänsten för att planera barnets fortsatta tandvård och hur den planeras att tillgodoses under placeringen.
- Vid eventuell flytt ska samverkan ske med mottagande klinik för att barnet/den unga ska få behövlig vård.

5.3. Hälso- och sjukvården ansvar och roll

Region Västernorrland ska, utöver vad som följer av hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) och tandvårdslagen (1985:125), på initiativ av socialnämnden erbjuda en hälsoundersökning i anslutning till att vård utanför det egna hemmet av ett barn eller en ung person i åldern 0–20 år inleds. 1 § lag (2017:209) om hälsoundersökningar av barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet).

Omlistning kan ske till vald vårdcentral då Region Västernorrland tillämpar valfrihetssystem för primärvård. Om barnet vid placeringen är boende inom länet och redan listad kan omlistning ske till vald vårdcentral.

5.4. Läkarundersökning i samband med omedelbart omhändertagande enligt LVU

5.4.1. Hälso- och sjukvårdens ansvar och roll gentemot socialtjänsten

- Vid vård enligt LVU kan läkarundersökningen genomföras utan inhämtning av samtycke.
- Erbjudna undersökningstid så snart som möjligt, dock innan förhandling i förvaltningsrätten.
- Utlåtande från hälso- och sjukvården skickas skyndsamt till socialtjänsten och senast inom en vecka från att beställningen inkommit. Utlåtandet kan i vissa fall behöva förmedlas direkt efter läkarundersökningen.
- Hälso- och sjukvården ska vid förfrågan från socialtjänsten erbjuda telefontid med ansvarig läkare innan läkarundersökningen.
- Undersökande läkare ansvarar att inhämta elektroniska journaler inom/utom Region Västernorrland inför läkarundersökningen.
- Observera att läkarundersökningarna vanligtvis inte är lika heltäckande som hälsoundersökningen enligt LVU eftersom det ofta har gjorts ett omedelbart omhändertagande och råder tidsbrist vid dessa undersökningar. Barn och unga som berörs av denna överenskommelse har därför även ett behov av en hälsoundersökning.

5.5. Hälsoundersökning i samband med placering enligt SoL/ LVU

5.5.1. Hälso- och sjukvårdens ansvar och roll gentemot socialtjänsten:

- Inhämtar samtycke från vårdnadshavare/god man och i vissa fall ungdomen.
- Ansvarar för att hämta in uppgifter om barnet eller ungdomens psykiska och fysiska hälsa. Detta ska ske om sådana uppgifter finns och om det inte hindrar enligt bestämmelser om sekretess i offentlig eller sekretesslagen (2009:400) eller tystnadsplikten i patientsäkerhetslagen (2010:659).

- Erbjudna undersökningstid inom en månad från det datum då beställning av hälsoundersökning inkommit.
- Hälsö- och sjukvården ska vid förfrågan från socialtjänsten erbjuda telefontid med ansvarig läkare/sjuksköterska innan hälsoundersökningen.
- Hälsoundersökningen bör anpassas utifrån barnets ålder och mognad samt eventuella behov av kommunikationsstöd.
- Utöver en genomgång av de uppgifter som ska inhämtas ska hälsoundersökningen även innefatta de undersökningar och provtagningar på barnet eller den unga som behöver göras samt ett samtal med barnet eller den unga.
- Om det finns anledning att anta att barnet eller den unge kan ha varit utsatt för omsorgsbrister, övergrepp eller trauma bör detta beaktas vid hälsoundersökningen.
- Med utgångspunkt i vad som framkommit i hälsoundersökningen ska ansvarig läkare/sjuksköterska göra en bedömning av barnets psykiska och fysiska hälsotillstånd samt om det finns tecken på funktionsnedsättningar.
- Hälsoundersökningen ska dokumenteras i ett utlåtande som socialnämnden ska få ta del utav i enighet med HSLF-FS 2019:19.
- Det skriftligt utlåtande kan vara i form av journalkopia och sänds till socialtjänsten så snart som möjligt och senast inom två veckor efter datum för genomförd hälsoundersökning. Det underlättar om utlåtandet utformas på ett för lekmän entydigt språk.
- Socialnämnden ska få ta del av utlåtandet, om det inte finns hinder enligt bestämmelserna om sekretess i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) eller tystnadsplikt i patientsäkerhetslagen (2010:659).

5.6. Ersättning

Kommunerna debiteras inga kostnader av Region Västernorrland för utförd läkar- och hälsoundersökning eller för att återkoppla resultatet av hälsoundersökningen.

6. Dokumentinformation

Denna överenskommelse har tagits fram och bearbetats av en arbetsgrupp bestående av

Namn	Organisation
Mats Collin	Socialchef, Härnösands kommun
Gun-Britt Milioris	Vårdvalschef, Region Västernorrland
Anita Wiklander	Samverkanskoordinator, Kommunförbundet Västernorrland

6.1. Plan för kommunikation och implementering

- Respektive avtalspart ansvarar för kommunikation och implementering av överenskommelsen inom respektive huvudmans ansvarsområde.
- WEBB: Överenskommelsen presenteras på RVN.se
- Uppföljning och utvärdering sker inom ramen för länsamverkan var fjärde år eller vid förändrade nationella riktlinjer.
- (SOFS 2011:9)
- Avvikelser och tvister hanteras i enlighet med gällande rutiner mellan parterna.

6.2. Referenser

Dokumentnamn	Plats
Socialtjänstlagen (2001:453)	www.riksdagen.se
Hälso- och sjukvårdslagen (2017:30)	www.riksdagen.se
Tandvårdslagen (1985:125)	www.riksdagen.se
Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga (1990:52)	www.riksdagen.se
Trygg och säker vård för barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet (prop.2016/17:59)	www.regeringen.se
Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om hälsoundersökningar av barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet HSLF-FS 2019:19	www.socialstyrelsen.se
Socialstyrelsens meddelandeblad som stöd för innebörden av Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om hälsoundersökningar av barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet HSLF-FS 2019:19	www.socialstyrelsen.se